

Kononenko I., Mytnik I., Wasiak E.
SŁOWNIK TEMATYCZNY POLSKO-UKRAIŃSKI

Warszawa : Wyd-wo Naukowe PWN SA, 2010.— 550 s.

Активізація українсько-польських міждержавних економічних, культурних і політичних контактів закономірно зумовила зростання інтересу в Україні до вивчення польської мови. Яскравим свідченням цього стало те, що в Україні останнім часом вийшли чи готуються вийти друком чимало українсько-польських та польсько-українських словників і розмовників. Серед них варто згадати хоча б «Українсько-польський тематичний словник» Я. Рігера та О. Демської-Кульчицької (Львів, 2007), який (за відсутності на даний момент «Великого українсько-польського словника») став знаковою подією для тих українців, хто вивчає польську мову або користується нею в Україні. Позитивною рисою цього видання є те, що воно є результатом співпраці українських та польських мовознавців, що забезпечило високий фаховий рівень словника.

Аналогічним свідченням зацікавленості польської громадськості у вивченні української мови служить рецензований «Польсько-український тематичний словник», який було підготовлено на кафедрі україністики Варшавського університету. І хоча ця праця розрахована передусім на поляків, які навчаються української мови, вона може бути використана і для вивчення польської мови українцями. Більше того, можна впевнено стверджувати, що рецензований польсько-український словник є певним узагальненням досягнень сучасної славістики в підготовці праць тематичного спрямування, а отже, реалізовані в ньому принципи можуть бути застосовані для укладання тематичних словників інших мов. Праця вражає своєю солідністю: у ній представлено 45 тис. заголовних одиниць та їхніх відповідників, які об'єднано в 30 тематичних блоків, а саме: «Людина», «Людина у суспільному середовищі», «Дім та помешкання», «Кулінарія», «Покупки», «Послуги», «Медичні служби та медична допомога», «Праця», «Релігія», «Держава та суспільство», «Економіка, бізнес, фінанси», «Право та протидія злочинності», «Армія», «Освіта і наука», «Культура, мистецтво», «Спорт», «Зв'язок, мас-медіа, книжка, комп'ютер», «Транспорт», «Туризм», «Відпустка, відпочинок, розвага», «Місто», «Село та околиця», «Природне середовище», «Земля і Всесвіт», «Географія», «Країни, мешканці, мови», «Числа, міри, властивості», «Час», «Мовознавча термінологія», «Скорочення та аббревіатури».

Кожний такий блок у свою чергу поділено на семантичні групи. Так, наприклад, тематичний блок «Людина» об'єднує такі семантичні групи: «Зовнішній вигляд», «Людське тіло та організм, анатомія», «Чуття», «Особистість», «Риси характеру, поведінка», «Почуття, враження», «Дії та стани», «Мислення, сприйняття».

Аналіз запропонованих рубрик свідчить про глибоку продуманість принципів розподілу лексики, основними з яких є антропоцентризм, прагматизм і культурна зорієнтованість. Зокрема, урахування розбіжностей між Польщею та Україною у сфері релігії дозволяє детально структурувати розділ, присвячений релігійному життю. Він включає вісім семантичних груп: «Базова лексика», «Сакральні об'єкти та оснащення храму», «Книги, тексти», «Молитви та богослужіння», «Церковні свята», «Сан, звання, звертання до священників», «Віросповідання», «Церква».

Цей дуже цікавий з погляду як культурного, так і мовного планів розділ висвітлено на 24 сторінках словника. Інші розділи, які не відзначаються помітною етнокультурною специфікою, представлено вужче. Наприклад, розділ «Освіта і наука» розміщений лише на 12 сторінках і має шість семантичних груп, «Спорт» — на 15 сторінках з чотирма семантичними групами, «Економіка, бізнес, фінанси» — на 20 сторінках і має шість семантичних груп.

Незначною структурізацією характеризується і блок «Держава та суспільство», у якому виділяються лише дві семантичні групи: «Державні установи» і «Соціальні групи та суспільні явища». На наш погляд, тут можна було б виділити більше семантичних груп, зокрема «Політичні організації», «Державний устрій», «Міжнародні відносини» тощо, оскільки до першої групи «Державні установи» входять слова, які прямо не пов'язані з державними установами, напр.: **blokada informacyjna** інформаційна блокада, **blok polityczny** політичний блок, **briefing** брифінг, **czlonek partii** член партії, **debata** дебати, **dekret prezydenta** декрет президента, **demokracja** демократія, **kommunizm** комунізм, **kryzys** криза, **niepodległość** самостійність, незалежність, **niewola** рабство, неволя, полон, **niezależność** незалежність, **partia** партія, **polityka** політика, **prawo** право, закон, **strajk** страйк, **tożsamość narodu** національна ідентичність.

Блок «Мовознавча термінологія», як нам видається, доцільніше було б не виділяти в самостійний розділ, а включити як окрему семантичну групу до розділу «Освіта і наука». А власне цей розділ зробити трохи ширшим за рахунок включення до нього різногалузевої наукової термінології.

Автори словника розподіляють мовний матеріал на іменники, прикметники (дієприкметники) та дієслова, а також словосполучення з цими частинами мови. У ряді випадків у блоки включають займенники, числівники та прислівники. Наприкінці блоків укладачі вміщують сталі словосполучення, ідіоми та речення. Такі готові синтаксичні конструкції сприяють кращому й ефективнішому засвоєнню лексики, полегшують її практичне використання у відповідних мовних ситуаціях.

Окреме представлення лексики за частинами мови і прозорий тематичний спосіб формування матеріалу дають змогу швидко й оперативно знайти необхідне для перекладу слово чи конструкцію. Хотілося б, проте, висловити свої міркування стосовно подання іменниково-прийменникових сполучень. Їх, на наш погляд, краще було б подавати безпосередньо після відповідних іменників, а не в кінці блоків. Так, наприклад, у семантичній групі «Медична допомога» слово **znieczulenie** *знеболювання, анестезія* подається серед іменників на с. 127, а іменниково-прийменникове сполучення **bez znieczulenia** *без знеболення*, **ze znieczuleniem** *зі знеболенням* знаходимо лише на с. 130, так само **narkoza** *наркоз* подано на с. 125, а сполучення **pod narkozą** *під наркозом* — на с. 130. Зручніше було б подати ці сполучення відразу після іменників **znieczulenie** і **narkoza**. Але це наше бачення розподілу матеріалу і воно може не збігатися з концепцією авторів рецензованої праці.

Отже, можна констатувати, що світ побачило видання, яке дуже потрібне як для користувачів української мови в Польщі, так і для тих, хто причетний до польської мови в Україні. Словник призначений для широкого загалу користувачів — учнів загальноосвітніх шкіл, студентів, викладачів, перекладачів, туристів, бізнесменів. Він буде корисним як для тих, хто лише починає вивчати українську чи польську мови, так і для осіб, що володіють ними на достатньому рівні. Тематичний принцип класифікації матеріалу дає можливість вивчати лексику системно і комплексно, що сприяє її кращому засвоєнню і полегшує практичне використання її під час спілкування.

Словник включає лексику, що охоплює найважливіші сфери людського життя, у тому числі найновішу лексику, пов'язану з інформатикою, банківською справою, бізнесом, політикою, релігією, боротьбою з тероризмом тощо. Дуже важливим є те, що частина лексичного матеріалу, представленого у словнику, взагалі не була до цього часу засвідчена в жодних польсько-українських чи українсько-польських лексикографічних джерелах. Позитивним є й те, що до словника включено розділ «Скорочення та аббревіатури», нагальна потреба у якому виникає під час перекладу офіційних паперів. Таким чином, видання є цінним двомовним лексикографічним джерелом найновішої лексики.

Рецензована праця актуальна в контексті активізації міждержавних економічних, культурних, наукових та освітніх зв'язків між Україною і Польщею, країнами з близьким історичним минулим та сьогоденням. Вона також є на часі в період підготовки та проведення чемпіонату Європи з футболу «Євро 2012».

В. БРИЦІН,
Л. НИКОЛАСНКО